

บันทึกการประชุม
คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ
ครั้งที่ ๔
วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๗
ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

กรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ	ประธานกรรมการ
๒. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. นพ. กระแส ชนะวงศ์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายมานิจ สุขสมจิตร	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายสุจิต บุญบงการ	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. นางนริวรรณ จินตกานนท์	รองประธานกรรมการ คนที่สี่
๖. นายปรีชา วัชรภักย์	รองประธานกรรมการ คนที่ห้า
๗. นายชูชัย ศุภวงศ์	รองประธานกรรมการ คนที่หก
๘. นายจรูญ อินทจาร	รองประธานที่ปรึกษากรรมการ
๙. พลเอก เลิศรัตน์ รัตนวานิช	ที่ปรึกษากรรมการและโฆษกกรรมการ
๑๐. นายคำคุณ สีทิสमान	โฆษกกรรมการ
๑๑. นางสาวสุภัทรา นาคะผิว	โฆษกกรรมการ
๑๒. พลโท นาวิณ ดำริกาญจน์	โฆษกกรรมการ
๑๓. นายปกรณ์ ปรียากร	โฆษกกรรมการ
๑๔. นายกฤต ไกรจิตติ	กรรมการ
๑๕. นายจรัส สุวรรณมาลา	กรรมการ
๑๖. นายจุมพล สุขมัน	กรรมการ
๑๗. นายเจษฎ์ โทณะวณิก	กรรมการ
๑๘. นายเชิดชัย วงศ์เสรี	กรรมการ
๑๙. นางถวิลวดี บุรีกุล	กรรมการ
๒๐. นางทิชา ณ นคร	กรรมการ
๒๑. พลโท นคร สุขประเสริฐ	กรรมการ
๒๒. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์	กรรมการ
๒๓. นายบรรเจ็ด สิงคะเนติ	กรรมการ
๒๔. นายบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์	กรรมการ

๒๕. นายประชา เตรีตน์	กรรมการ
๒๖. นายไพบูลย์ นิติตะวัน	กรรมการ
๒๗. พลเอก ยอดยุทธ บุญญาธิการ	กรรมการ
๒๘. นายวิชัย ทิตตภักดี	กรรมการ
๒๙. นายมีชัย วีระไวทยะ	กรรมการ
๓๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิศักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์	กรรมการ
๓๑. นางสาวสมสุข บุญยะปัญญา	กรรมการ
๓๒. นายเอนก เหล่าธรรมทัศน์	กรรมการ
๓๓. นายดิศทัต โหตระกิตย์	เลขานุการกรรมการ
๓๔. นางกาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์	เลขานุการกรรมการ

กรรมการผู้ไม่มาประชุม คือ

๑. นายประสพสุข บุญเดช	(ลาการประชุม)
๒. นายวุฒิสาร ตันไชย	(ลาการประชุม)

ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการ คือ

๑. นายวรรณชัย บุญบำรุง	กรรมการร่างกฎหมายประจำ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๒. นายปรกรณ์ นิลประพันธ์	กรรมการร่างกฎหมายประจำ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๓. ว่าที่เรือตรี ยุทธนา สำเภาเงิน	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมการการปกครอง
สำนักงานกรรมการ ๒ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑. นายอรรถสิทธิ์ กันมล	ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายการบริหารราชการแผ่นดิน
๒. นายนพดล เกร็ฤกษ์	กรรมการร่างกฎหมายประจำ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๓. นายอรรถกร สุขปูนพันธ์	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักกฎหมาย

๑ นายสันต์ชัย สิ้นธุวงศ์	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานกฎหมาย ๑
๒. นายธวัชชัย เทพรรัตน์	นิติกรเชี่ยวชาญ
๓. นายวิรัตน์ เนยสุวรรณ	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๔. นายธนวัฒน์ มาศเกษม	นิติกรชำนาญการพิเศษ

สำนักวิชาการ

นางอรณิชา รุ่งธิพานนท์	วิทยากรชำนาญการพิเศษ

สำนักการประชุม

นายพุมิพันธุ์ อภิไชยวาทย	นิติกรชำนาญการพิเศษ

ผู้ติดตามกรรมการ

๑. นายธนบดี ภาคพิชัย	ผู้ติดตาม ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
๒. นายศิริรัช ศิริชุมแสง	ผู้ติดตาม ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
๓. นายदनัยภัทธ โภควณิช	ผู้ติดตาม ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
๔. นางสาวศศิธร พัดขุนทด	ผู้ติดตาม นางนริวรรณ จินตกานนท์
๕. นายราเชนทร์ เหลืองอ่อน	ผู้ติดตาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิศักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์
๖. พันเอก ประภัทร ล้อมสมบุญ	ผู้ติดตาม พลเอก ยอดยุทธ บุญญาธิการ
๗. นางสาวธีรดา ศุภะพงษ์	ผู้ติดตาม นายบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์
๘. นายสิทธิพงษ์ ธนาสุภาวัฒน์	ผู้ติดตาม นายปรีชา วัชรภักย์

เริ่มประชุมเวลา ๐๙.๓๐ นาฬิกา

เมื่อกรรมการมาครบองค์ประชุมแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวเปิดประชุมและดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม

ตามที่ที่ประชุมคณะกรรมการเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ได้มอบหมายให้นายประชา เตรรัตน์ กรรมการ ไปพิจารณาสรุปผลการแสดงความประสงค์ของกรรมการเพื่อดำรงตำแหน่งในคณะอนุกรรมการด้านสารัตถะ นั้น

บัดนี้ นายประชา เตรรัตน์ กรรมการ ได้ดำเนินการสรุปผลดังกล่าว เสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยปรากฏผลการพิจารณา อันประกอบด้วย (๑) ตารางสรุปผลผู้ประสงค์เป็นอนุกรรมการด้านสารัตถะ

(๒) สรุปข้อมูลผู้ประสงค์เป็นอนุกรรมการด้านสารัตถะ และ (๓) ข้อเสนอรายชื่ออนุกรรมการด้านสารัตถะ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แจก

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

ที่ประชุมมีมติรับรองบันทึกการประชุมครั้งที่ ๒ วันอังคารที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ และครั้งที่ ๓ วันพุธที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ โดยไม่มีการแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องพิจารณา

ที่ประชุมได้อภิปรายแสดงความเห็นกรอกรายร่างรัฐธรรมนูญ ภาคที่ ๒ ผู้นำการเมืองที่ดี และสถาบันการเมือง ดังนี้

ประเด็นการอภิปรายแสดงความคิดเห็น

๑. ในภาพรวมต้องพิจารณาการได้มาซึ่งผู้นำทางการเมือง โครงสร้างเชิงอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารได้แก่ คณะรัฐมนตรีกับฝ่ายนิติบัญญัติอันได้แก่รัฐสภา เช่น รัฐมนตรีต้องมีที่มาจากรัฐสภาหรือไม่ รัฐสภาต้องมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลรัฐมนตรีหรือไม่

๒. ควรปรับลดจำนวนรัฐมนตรีให้เหมาะสม เนื่องจากการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินได้จัดให้ประเทศไทยมีกระทรวงทั้งหมด ๒๐ กระทรวง แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติให้มีรัฐมนตรีไม่เกิน ๓๕ คน ซึ่งทำให้เกิดการจัดสรรหรือการแบ่งปันผลประโยชน์ นอกจากนี้ หากในกระทรวงเดียวกันมีรัฐมนตรีหลายคนเมื่อมีการแบ่งความรับผิดชอบแล้วจะแยกกันทำงานโดยไม่สอดคล้องประสานกัน

๓. รัฐสภาต้องเป็นระบบสองสภา

๔. การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาควรมีที่มา ๒ ประเภท คือสมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้ง และสมาชิกวุฒิสภาจากการสรรหาหรือกึ่งเลือกตั้งเพื่อให้สมาชิกวุฒิสภามีความเป็นกลางทางการเมือง ไม่ถูกการเมืองครอบงำ และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาผู้แทนราษฎร โดยประเด็นสำคัญอยู่ที่กระบวนการได้มาของสมาชิกวุฒิสภาจากการสรรหาต้องมาจากกระบวนการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ โดยต้องคำนึงถึงกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ และความหลากหลาย

๕. สมาชิกวุฒิสภาต้องมีการเว้นวรรค หรือยุติบทบาททางการเมืองชั่วคราว

๖. ต้องกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจทำหน้าที่ในการตรากฎหมายเท่านั้น ไม่ให้อำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และอำนาจในการให้ความเห็นชอบ เพื่อไม่ต้องยึดโยงกับฝ่ายบริหาร จะได้ปฏิบัติหน้าที่ในการตรากฎหมายของตนเองได้อย่างเต็มที่

๗. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่จำเป็นที่จะต้องสังกัดพรรคการเมือง

๘. ควรให้มีการเลือกตั้งฝ่ายบริหารโดยตรงควบคู่ไปกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเพื่อทำให้การซื้อเสียงเป็นไปได้ยาก โดยการกำหนดจำนวนรัฐมนตรีแล้วให้

กลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมืองเสนอชื่อผู้ที่ต้องการจะสมัครเป็นรัฐมนตรีตามจำนวนที่กำหนด ซึ่งจะทำให้กลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมืองต้องสรรหาคนที่ดีที่ประชาชนยอมรับ ให้ประชาชนได้พิจารณาตัดสินใจ โดยเมื่อได้รับเลือกเป็นรัฐมนตรีแล้วต้องมีการกำหนดให้เป็นไปตามนั้นหากไม่ได้รับเลือกตั้งจากกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมืองเดียวให้พิจารณาเป็นสัดส่วนไป

๙. การถอดถอนรัฐมนตรี ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา หรือประชาชนโดยกำหนดจำนวนประชาชนที่ต้องการยื่นถอดถอนเมื่อครบจำนวนแล้วให้ยื่นถอดถอนแก่ศาลปกครองเพื่อได้ส่วนหากวินิจฉัยแล้วมีความผิดให้ส่งเรื่องกลับมายังวุฒิสภาเพื่อพิจารณากลับกรองอีกครั้งหนึ่ง

๑๐. ภาครัฐต้องมีหน้าที่ในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งทั้งของพรรคการเมือง และของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อที่พรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะได้ไม่ต้องไปขอรับการสนับสนุนจากแหล่งทุนที่จะก่อให้เกิดระบบอุปถัมภ์ขึ้นได้

๑๑. กฎหมายพรรคการเมืองต้องมีความชัดเจน รัดกุม ต้องเป็นเรื่องการรวมตัวทางอุดมการณ์ทางการเมือง การรวมตัวเพื่อประชาชน โดยไม่มีการยึดโยงกับแหล่งทุน

๑๒. แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ต้องเขียนให้สั้นเท่าที่จำเป็น เนื่องจากแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐโดยมากจะปรากฏอยู่ในนโยบายของฝ่ายบริหารอยู่แล้ว

๑๓. ปัญหาในปัจจุบันเกิดจากการที่ประชาชนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองมีอำนาจในการเลือกบุคคลมาลงสมัครรับเลือกตั้ง ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกต้องอยู่ภายใต้อำนาจของพรรคการเมือง จึงควรลดอำนาจพรรคการเมือง ให้ประชาชนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยตรงเพื่อให้ผู้ได้รับเลือกมีอิสระในการทำหน้าที่ผู้แทนของประชาชนอย่างแท้จริง

๑๔. รัฐมนตรีที่มีที่มาจากพรรคการเมือง ส่งผลโดยตรงกับกลไกการตรวจสอบถ่วงดุล จึงต้องแยกอำนาจหน้าที่ไม่ให้มีการยึดโยงกัน

๑๕. นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกของรัฐสภา แต่นายกรัฐมนตรีไม่สามารถยุบสภาได้ ขณะที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีได้เช่นกัน

๑๖. เพื่อเป็นการคุ้มครองร่างกฎหมายที่เสนอโดยคณะรัฐมนตรี หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภามีมติเห็นชอบให้ใช้เสียงมากกว่ากึ่งหนึ่ง แต่หากมีมติไม่เห็นชอบให้ใช้เสียง ๓ ใน ๔ และหากรัฐสภาไม่เห็นชอบคณะรัฐมนตรียังสามารถจัดให้มีการออกเสียงประชามติได้

๑๗. กลไกในการถ่วงดุลตรวจสอบฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่ได้ทราบถึงการทุจริตประพฤติมิชอบ หรือปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบสามารถเข้าชื่อยื่นคำร้องต่อศาลที่เกี่ยวข้องโดยไม่ต้องผ่านองค์กรอัยการ หรือองค์กรอิสระ จะทำให้กลไกการตรวจสอบจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๑๘. ต้องมีการแบ่งแยกอำนาจตุลาการอย่างชัดเจน โดยไม่ให้มีการยึดโยงกับฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ กล่าวคือให้ตุลาการมีอำนาจวินิจฉัยบรรดคดีเท่านั้น ต้องไม่มีอำนาจหรือมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งหรือถอดถอนบุคคลใด เช่น สมาชิกวุฒิสภา หรือองค์กรอิสระ เป็นต้น

๑๙. สมาชิกวุฒิสภา ควรมาจาก ๓ ส่วน คือ ผู้แทนจากสาขาอาชีพต่างๆ ผู้แทนจากสภาจังหวัดที่มีอำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่ในจังหวัดและผู้แทนที่มาจาก การเลือกตั้งซึ่งอาจมาจากพรรคการเมืองได้ หากได้ผู้แทนจากทั้ง ๓ ส่วนแล้ว สมาชิกวุฒิสภาจะเปรียบเสมือนสภาของประชาชน และไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว โดยจะมีบทบาทในด้านนิติบัญญัติสามารถนำปัญหาเข้ามาแก้ไขด้วยระบบกรรมวิธีการได้ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกับประชาชน ในส่วนที่มาของวุฒิสภา ควรมาจาก ๒ ส่วน คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรต่าง ๆ ทั่วประเทศตามรูปแบบของสภาปฏิรูปแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิจากพื้นที่ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับพื้นที่และชุมชนให้มีตัวแทนเข้ามาในระดับประเทศ

๒๐. รัฐสภานั้นควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นสภาเดียวกันมีหน้าที่ในการตรากฎหมาย โดยมาจากการเลือกตั้งจาก ๗๗ จังหวัด และจากผู้แทนจากสาขาอาชีพต่าง ๆ และควรจัดตั้งสภาของประชาชนที่กำหนดยุทธศาสตร์ไว้สำหรับตรวจสอบฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ ในการดำเนินงานให้เป็นไปตามกรอบยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

๒๑. ควรออกแบบการเลือกตั้งให้สุจริตโปร่งใส เทียบธรรม และต้องใช้หลักการเลือกตั้งสากลมาปรับใช้ ที่มาของวุฒิสภาอาจจะพิจารณาจากการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ หรือจากผู้แทนสาขาอาชีพต่าง ๆ และจากท้องถิ่น และควรออกแบบระบบการเลือกตั้งให้คนส่วนน้อยสามารถมีผู้แทนได้เช่นกัน โดยไม่ทำให้การลงคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งของคนส่วนน้อยหายไป และควรบังคับให้พรรคการเมืองคัดสรรนักการเมืองที่ดีและคำนึงถึงสิทธิของชายและหญิงในการเป็นผู้สมัครรับการเลือกตั้ง รวมถึงการควบคุมการใช้เงินในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองให้ชัดเจน

๒๒. ควรกำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐให้กระชับไม่ยืดเยื้อและต้องมีเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายดังกล่าวและเรื่องความเสมอภาคในการเข้าถึงนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของประชาชนไว้ด้วย

๒๓. เสนอให้ตัดคำว่า “ระบบผู้แทนที่ดี” ออกไป การได้นักการเมืองที่ดีนั้นมีปัจจัยหลายประการ ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง คือ คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเห็นว่าควรกำหนดให้การวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้นควรมีคำวินิจฉัยส่วนบุคคลของกรรมการการเลือกตั้งแต่ละคนไว้ด้วย และการลงมติในคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้คำอธิบายได้ สร้างบรรทัดฐานและเป็นบทเรียนให้กับนักการเมือง รวมถึงควรให้ภาคประชาสังคมสามารถตรวจสอบความเป็นกลางของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และการกระจายอำนาจไปยังกรรมการการเลือกตั้งในระดับจังหวัดให้มากขึ้น และขอให้พิจารณาเกี่ยวกับอำนาจในการตรวจสอบคดีทุจริตในการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เป็นความผิดซึ่งหน้า และกระบวนการคุ้มครองพยานในคดีเลือกตั้งด้วย

๒๔. รูปแบบการปกครองควรใช้ในระบบรัฐสภา นายกรัฐมนตรีต้องมาจากรัฐสภาและเห็นว่าหากยังไม่สามารถแก้ไขเรื่องการซื้อเสียงได้ การเลือกตั้งฝ่ายบริหารโดยตรงก็อาจทำให้เกิดปัญหาได้แต่ระบบรัฐสภานั้น ต้องไม่ใช่ระบบเผด็จการรัฐสภาหรือระบบเผด็จการพรรคการเมืองนายทุนระบบรัฐสภา สาเหตุของปัญหาเกิดจากการกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง และต้องปฏิบัติตามมติพรรคการเมือง และนายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเห็นว่าเป็นการทำลายเสรีภาพทางการเมืองพื้นฐานของประเทศ และทำลายสิทธิพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนำไปสู่ระบบกบฏทางการเมืองและการบริหารราชการแบบรวมศูนย์อำนาจ จึงควรยกเลิกระบบการบังคับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในลักษณะดังกล่าว

๒๕. ต้องแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารอย่างเด็ดขาด นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีควรมาจากการเลือกตั้งโดยตรงและควรมีบุคลากรที่มีคุณภาพ เช่น บุคคลที่ประสบความสำเร็จจากองค์กรต่างๆหรือผู้ว่าราชการจังหวัดที่ประสบความสำเร็จในการบริหารเข้ามาอยู่ในฝ่ายบริหารเช่นเดียวกันด้วย

๒๖. การตั้งนายกรัฐมนตรีที่ผ่านมาเป็นเรื่องของระบบตัวแทนของพรรคการเมืองกับประชาชน หากยังคงระบบรัฐสภา นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสภาเช่นกัน ซึ่งจะทำให้ระบบรัฐสภามีความสมบูรณ์ โดยต้องพิจารณาอำนาจที่สำคัญอีกประการ คือ อำนาจตุลาการ ด้วย สำหรับเรื่องพรรคการเมืองนั้น การใช้รัฐธรรมนูญฯ ปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ ไม่ได้กำหนดเรื่องพรรคการเมืองไว้อย่างชัดเจนทำให้การตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวทำได้ยาก จึงควรกำหนดให้มีเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง โดยให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายและยึดโยงกับรัฐธรรมนูญแล้วก็จะสามารถควบคุมพรรคการเมืองได้

๒๗. ระบบการเมืองของประเทศไทยได้ใช้โครงสร้างของรัฐธรรมนูญตั้งแต่ พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นต้นมาเป็นโครงสร้างของรัฐธรรมนูญ จึงควรร่างรัฐธรรมนูญโดยใช้โครงสร้างของรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาเป็นต้นแบบ โดยแบ่งอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการให้ถ่วงดุลอำนาจกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากการถ่วงดุลของ ๓ อำนาจที่ถูกบิดเบือนไป โดยเห็นว่ากระบวนการยุติธรรมในการตรวจสอบมีความล่าช้า และให้อำนาจกับองค์กรอิสระเช่น คณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจกึ่งศาล ทำให้การถ่วงดุลอำนาจเสียไป จึงควรแก้ปัญหาของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอาจจะกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถฟ้องคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งต่อศาลจังหวัด และกำหนดให้ศาลพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๑ เดือน เพื่อให้ศาลได้เข้ามาตรวจสอบได้ตั้งแต่เริ่มต้น สำหรับกรณีที่ฝ่ายบริหารไปทำสนธิสัญญาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอาณาเขต การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่ประเทศไทยมีสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือสนธิสัญญาที่ต้องมีการตรากฎหมายเพื่อปฏิบัติตามสนธิสัญญานั้น ต้องให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบก่อนที่ฝ่ายบริหารจะดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ในส่วนเรื่องแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐนั้นควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐในดำเนินการด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และด้านอื่น ๆ ให้ชัดเจน

๒๘. การปกครองของประเทศไทยเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบัน ที่ผ่านเหตุการณ์ทางการเมืองหลายรูปแบบ ดังนั้น เห็นควรให้คงรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา โดยกำหนดให้นายกรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องมาจากการเลือกตั้ง

๒๙. แนวคิดประชาธิปไตยเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองประเทศ ปัญหาความขัดแย้งมีสาเหตุจากอำนาจการออกกฎ อำนาจการใช้กฎ และอำนาจการตัดสินข้อพิพาทที่อยู่ในบุคคลเพียงคนเดียวจึงเกิดการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม จึงเกิดแนวคิดการแบ่งแยกอำนาจในระบอบประชาธิปไตยเกิดขึ้น

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา มีการแบ่งแยกอำนาจออกเป็นสามอำนาจประกอบด้วย อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ มีการถ่วงดุลกันระหว่างอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหารที่ต่างตรวจสอบ ถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน แต่อำนาจตุลาการนั้นประเทศไทยไม่มีระบอบการตรวจสอบการใช้อำนาจตุลาการ ดังนั้น สาระสำคัญของการออกแบบอำนาจตุลาการจะต้องกำหนดให้องค์กรผู้ใช้อำนาจตุลาการปราศจากการแทรกแซงในการวินิจฉัยบรรดคดีจากฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร

๓๐. ปัญหาประชาธิปไตยโดยเสียงข้างของประเทศไทย นำไปสู่การเกิดอำนาจเผด็จการทางการเมือง ไม่เป็นไปตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ผู้นำทางการเมือง นักการเมือง ทำหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติ แต่ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของตนเอง จนนำไปสู่ปัญหาระบบกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร ที่ไม่มีประสิทธิภาพเกิดผลกระทบต่อระบบรัฐสภาของไทยที่เรียกว่า “เผด็จการทางการเมือง” ที่เชื่อมโยงกับกลุ่มทุนทางการเมือง ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาของประเทศไทยถอยหลังย้อนเข้าสู่ยุคอดีตที่อำนาจอยู่ในบุคคลเพียงคนเดียว

แนวทางการแก้ไขปัญหา

๑) ต้องบัญญัติรัฐธรรมนูญโดยแบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการออกจากกันอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหารต้องแบ่งแยกอำนาจจากกันอย่างเด็ดขาด

๒) รูปแบบการเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เป็นแบบการเลือกตั้งโดยตรง ดังนี้

- การเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ เห็นควรใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง ไม่จำกัดการสังกัดพรรคการเมือง โดยเปิดโอกาสให้ผู้สมัครรับเลือกสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งโดยอิสระไม่สังกัดพรรคการเมืองหรือจะสังกัดพรรคการเมืองก็ได้ โดยให้ประชาชนมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกได้เพียงเบอร์เดียว (One Man One Vote)

- การเลือกตั้งฝ่ายบริหาร เห็นควรให้ประชาชนเลือกจากบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองเสนอรายชื่อบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี โดยใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง

รูปแบบการเลือกตั้งโดยตรงดังกล่าว ทั้งการเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติและการเลือกตั้งฝ่ายบริหาร จะลดปัญหาการซื้อเสียงที่ทำได้ยากขึ้น และจะทำให้การเลือกตั้งได้นักรการเมืองที่มีความหลากหลายทั้งจากภาคเอกชน พรรคการเมือง และประชาชน ที่มีความเป็นมืออาชีพเข้ามาบริหารประเทศ

๓) การบริหารประเทศไทยในอนาคตจะต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและการบริหารประเทศของฝ่ายบริหาร ไม่ว่าจะมาจากพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองฝ่ายใด การกำหนดนโยบายบริหารประเทศของฝ่ายบริหารจะต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การบริหารประเทศดังกล่าว

๔) การตรวจสอบถ่วงดุลองค์กรใช้อำนาจ จะออกแบบหรือมีวิธีการเพื่อให้กระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทาง ดังนี้

๔.๑ กำหนดให้มีสองสภาประกอบด้วย

(๑) สภานิติบัญญัติ โดยรวมสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาให้อยู่ในสภานิติบัญญัติเพียงสภาเดียวเพื่อทำหน้าที่การตรากฎหมาย

(๒) สภากลุ่มหรือสภายุทธศาสตร์แล้วแต่กรณี โดยมีตัวแทนจากภาคส่วนต่างๆ เช่น นักบริหาร ตัวแทนตุลาการ ตัวแทนการปฏิรูป ตัวแทนกลุ่มชนชาติ ตัวแทนกลุ่มอาชีพ เป็นต้น รวมทั้งตัวแทนในสัดส่วนพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองเสียงข้างน้อยในสภานิติบัญญัติมีตำแหน่งในสภามากกว่าพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองเสียงข้างมากที่จัดตั้งรัฐบาล โดยมีอำนาจหน้าที่ในการถ่วงดุลตรวจสอบระหว่างอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร

๔.๒ กำหนดอำนาจตุลาการ โดยเพิ่มสภาพบังคับกรณีฝ่ายบริหารดำเนินนโยบายมีข้อผิดพลาดกระทบต่อประชาชน โดยกำหนดเพิ่มให้มีวิธีการบังคับคดีทางปกครองให้มีความชัดเจนและมีสภาพบังคับได้จริงมากขึ้นกว่าเดิม

๓๑. การเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองของพรรคการเมืองและนักรการเมือง นอกเหนือจากการได้อำนาจทางการเมืองแล้วยังมีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันงบประมาณแผ่นดิน การที่พรรคการเมืองลงทุนซื้อเสียงเพื่อให้ได้เข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองและจัดตั้งรัฐบาลเพื่อเข้ามาบริหารงบประมาณแผ่นดิน และเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน การเลือกตั้งของประเทศไทยจึงได้นักรการเมืองที่ไม่ดีและไม่มีคุณภาพเข้ามาทำหน้าที่ ดังนั้น มาตรการป้องกัน เห็นควรกำหนดคุณสมบัติของนักรการเมืองใหม่และเพิ่มกระบวนการตรวจสอบคุณสมบัติของนักรการเมืองก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง และเมื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองแล้วจะต้องกำหนดห้ามมิให้นักรการเมืองแทรกแซงการทำหน้าที่ของข้าราชการ และกำหนดข้อห้ามมิให้นักรการเมืองมีอำนาจให้คุณให้โทษแก่ข้าราชการ หรือข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยเอื้อประโยชน์แก่นักรการเมืองในการทุจริตคอร์รัปชัน

๓๒. ปฏิรูปสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้มีความอิสระในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม และมีความอิสระในการบริหารงานบุคคลเช่นเดียวกับศาล

๓๓. เนื้อหาการยกเว้นรัฐธรรมนูญ หมวด ๒ ผู้นำการเมืองที่ดี และสถาบันการเมือง จะมีผลต่อสภาพสังคมไทยในอนาคต ดังนั้น เนื้อหาการยกเว้นรัฐธรรมนูญในหมวดนี้จึงมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสภาพสังคมของประเทศไทยทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยสามารถแบ่งออกได้เป็นสองส่วนใหญ่ ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง กลไกการเข้าสู่อำนาจ ประเทศไทยทดสอบระบบการเลือกตั้งในหลายรูปแบบ การร่างรัฐธรรมนูญครั้งนี้สามารถนำรูปแบบที่ผ่านมาปรับใช้ได้

ส่วนที่สอง การกำกับควบคุมการใช้อำนาจ ที่จะต้องออกแบบให้เกิดการถ่วงดุลการใช้ อำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ที่ต้องออกแบบการจำกัด ควบคุมการใช้อำนาจในแต่ละสถาบันอำนาจ รวมทั้ง ปรับเปลี่ยนแนวความคิดการให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการแห่งชาติ

๓๔. กำหนดสภาพบังคับฝ่ายบริหารเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่จะต้องปฏิบัติ ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะเป็นกลไกในการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐของประชาชน และเป็นกลไกพื้นฐานที่มีความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของประเทศไทยในอนาคต รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการกลั่นกรองพิจารณากำหนดนโยบายพื้นฐานของรัฐที่สามารถดำเนินการได้จริง

๓๕. ปรับเปลี่ยนแนวคิดกระบวนการได้มาซึ่งผู้แทนทางการเมืองอย่างแท้จริง และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง เนื่องจากอดีตที่ผ่านมาตัวแทนใช้อำนาจโดยไม่คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชน จนเกิดระบบเผด็จการรัฐสภา ดังนั้น ควรกำหนดให้ประชาชนมีอำนาจตรงในการใช้สิทธิถอดถอนผู้แทนที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓๖. กำหนดสภาพบังคับให้ฝ่ายนิติบัญญัติให้ความสำคัญต่อกระบวนการพิจารณาร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชน เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาไม่มีมาตรการบังคับหรือระยะเวลาที่กำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติทบทวนร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนบรรจุระเบียบวาระการพิจารณา ทำให้ร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและเป็นร่างกฎหมายที่มีความสำคัญกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน ฝ่ายนิติบัญญัติไม่ให้ความสำคัญร่างกฎหมายดังกล่าว

๓๗. การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาสากล สามารถแบ่งออกได้สามรูปแบบใหญ่ ประกอบด้วย ระบบรัฐสภา ระบบประธานาธิบดี และระบบกึ่งประธานาธิบดี โดยประเทศไทยเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงทำให้การปกครองของประเทศไทยเป็นระบบรัฐสภาที่เป็นอำนาจเดียว ซึ่งหลักสากลประเทศต่างๆ ประสบปัญหาอย่างเดียวกันกล่าวคือ

ประเด็นที่หนึ่ง ปัญหาสากลของระบบรัฐสภาที่เป็นอำนาจเดียว โดยประเทศไทยเป็นปัญหาระบบรัฐสภาอำนาจเดียวที่เข้มข้นที่สุดในโลก

ประเด็นที่สอง ปัญหาสังคมวิทยาของประเทศไทยที่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งประสบปัญหาความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจจึงกับระบบอุปถัมภ์

ดังนั้น การร่างรัฐธรรมนูญหากไม่สามารถอุดช่องว่างของปัญหาสากลของระบบรัฐสภาดังกล่าวข้างต้นได้ จะทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาผลกระทบต่อระบบการเมือง ประชาชนและรัฐธรรมนูญ

๓๘. กระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของประเทศไทยมีปัญหาที่กระทบต่อระบบการเมือง จะมีวิธีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลือกตั้ง แนวคิดเพื่อให้ได้นักการเมืองที่ดีเข้าทำหน้าที่ในฐานะผู้แทนของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จะออกแบบร่างรัฐธรรมนูญอย่างไร แต่เห็นควรให้คงรูปแบบระบบรัฐสภาประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ส่วนวิธีการได้มาต้องพิจารณาในรายละเอียดต่อไป

๓๙. เนื้อหาการยกร่างรัฐธรรมนูญ หมวด ๒ ผู้นำการเมืองที่ดี และสถาบันการเมือง ควรประกอบด้วยบทบัญญัติที่เป็นหลักการที่สำคัญการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ประกอบด้วย (๑) เป็นรัฐธรรมนูญที่ทุกฝ่าย ทุกกลุ่ม และประชาชนให้การยอมรับ (๒) มีความเป็นประชาธิปไตย (๓) ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น (๔) ต้องยึดหลักนิติธรรม หลักนิติรัฐ (๕) ต้องไม่มีเนื้อหาที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของการเมืองที่เคยถูกตัดสิทธิทางการเมือง (๖) ต้องไม่มีเนื้อหาที่เอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ (๗) ออกแบบรัฐธรรมนูญที่มีกระบวนการได้มาซึ่งนักการเมืองที่ดี มีบทบัญญัติเพิ่มสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกลไกการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

๔๐. บัญญัติเพิ่มบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการจัดการเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรการบังคับ บทลงโทษแก่พรรคการเมืองที่ไม่สุจริต

๔๑. ในการยกร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพิจารณายกร่างรัฐธรรมนูญให้ไม่เป็นการเอื้อประโยชน์กับนักการเมือง หรือพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง และต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศอย่างแท้จริง

๔๒. รัฐธรรมนูญควรมีกลไกในการป้องกันและการจำกัดการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติที่เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

๔๓. ควรวางหลักประกันสิทธิของประชาชนในรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมือง โดยกำหนดให้ประชาชนได้รับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อจำกัดในการใช้งบประมาณของประเทศ และความสามารถในการปฏิบัติตามนโยบายของพรรคการเมืองที่ใช้ในการณรงค์หาเสียง

๔๔. ควรกำหนดให้การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองต่าง ๆ เป็นไปอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้อง และควรกำหนดให้การลงสมัครรับเลือกตั้งของผู้แทนของพรรคการเมืองนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในพื้นที่ หรือได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกของสาขาพรรคการเมืองนั้น ๆ ก่อนการลงสมัครรับเลือกตั้ง

๔๕. ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำรูปแบบการเลือกตั้งแบบที่ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งต้องได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง เพราะการเลือกตั้งในรูปแบบนี้สิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดการเลือกตั้งจำนวนมาก รวมทั้งต้องพิจารณาถึงรูปแบบการเลือกตั้งในระบบสัดส่วนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มทุกกลุ่มซึ่งครอบคลุมทุกภาคส่วนในสังคมหรือไม่

๔๖. ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมในการกำหนดให้ผู้สมัครลงรับสมัครรับเลือกตั้งไม่ต้องสังกัดพรรคการเมืองด้วย เพราะอาจเกิดกรณีที่ผู้นั้นได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนแล้วทำการซื้อสิทธิขายเสียงในรัฐสภาได้อย่างเช่นในอดีตที่ผ่านมา และควรพิจารณาถึงความเหมาะสมในกรณีที่จะกำหนดให้นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ด้วย

๔๗. ควรกำหนดให้มีระบบในการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ผู้แทนที่ดี และผู้นำทางการเมืองที่ดี และควรวางกรอบของความเป็นตัวแทนที่ดี และผู้นำที่ดีนั้นเป็นอย่างไรให้เป็นรูปธรรม เช่น ผู้แทนที่ดีต้องเป็นผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ผู้แทนที่ดีต้องไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง เป็นต้น

๔๘. ควรมีระบบในการตรวจสอบนักการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ และควรมีการศึกษาในรูปแบบรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น และประเทศมาเลเซีย เพื่อใช้ในการพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เนื่องจากรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเช่นเดียวกับประเทศไทย

ที่ประชุมได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นในประเด็นเนื้อหา ดังต่อไปนี้

ภาค ๒ ผู้นำการเมืองที่ดี และสถาบันการเมือง

หมวด ๑ ระบบผู้แทนที่ดี และผู้นำการเมืองที่ดี

ที่ประชุมได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นในประเด็นเนื้อหา ดังต่อไปนี้

๑. ควรกำหนดให้จริยธรรมทางการเมืองนั้นมีผลบังคับในทางปฏิบัติเพื่อให้การได้มาซึ่งผู้แทนที่ดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการได้มาซึ่งผู้แทนของประชาชนนั้นต้องมีความเชื่อมโยงกับประชาชนโดยตรง รวมทั้งต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นสำคัญ โดยต้องมีข้อห้ามไม่ให้พรรคการเมือง หรือกลุ่มทุนเข้ามาขัดขวางความเชื่อมโยงดังกล่าวนี้ หากการได้มาซึ่งผู้แทนนั้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ก็อาจจะทำให้ได้ผู้แทนที่ดีก็ได้

๒. ควรมีระบบในการตรวจสอบผู้แทนก่อนก่อนลงสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ได้ผู้แทนที่ดีและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

๓. การได้มาซึ่งผู้แทนนั้นควรกำหนดให้ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนต้องได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่น้อยกว่าคะแนนเสียงที่ไม่ประสงค์ลงคะแนน หรือต้องได้รับคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าคะแนนเสียงที่ไม่ประสงค์ลงคะแนนรวมกับจำนวนประชาชนที่ไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น

๔. การให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ต้องสังกัดพรรคการเมืองนั้น เป็นเรื่องที่ดีที่จะทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นมีความเป็นอิสระจากพรรคการเมืองในการออกเสียงให้ความเห็นชอบในเรื่องต่าง ๆ ของรัฐสภา หรือรัฐบาล โดยปราศจากการครอบงำของพรรคการเมือง

๕. ควรมีระบบการประเมินประสิทธิภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภาตามมาตรฐานของ Inter-Parliamentary Union (IPU) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภา รวมทั้งเป็นการกำกับการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

๖. ควรจัดตั้งสภาจริยธรรมขึ้นมาทำหน้าที่ในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทน และรายงานให้สาธารณชนได้รับทราบ เพื่อเป็นการควบคุมการทำหน้าที่ของผู้แทน

๗. ควรมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ อย่างเคร่งครัด เช่น การนำเงินบริจาคที่ผู้แทนมอบให้กับบุคคล หรือหน่วยงานต่าง ๆ ในเขตเลือกตั้งมารวมเป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งในการสมัครรับเลือกตั้งครั้งต่อไป รวมทั้งต้องจ่ายเงินจำนวนเท่ากันเข้ากองทุนพรรคการเมืองด้วย เป็นต้น เพื่อเป็นการทำให้การเลือกตั้งเป็นได้โดยสุจริต เทียบธรรม และมีความเสมอภาค

หมวด ๒ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ที่ประชุมได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นในประเด็นเนื้อหา ดังต่อไปนี้

๑. ควรกำหนดให้พรรคการเมืองต้องเสนอแนวนโยบายที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

๒. แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเป็นเจตจำนงของรัฐไม่ใช่เจตจำนงของรัฐบาล และต้องมีสภาพบังคับให้ฝ่ายบริหารมีหน้าที่ต้องกระทำตามโดยเคร่งครัด รวมทั้งต้องมีสภาพบังคับฝ่ายบริหารในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตาม หรือปฏิบัติให้ผิดไปจากแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

๓. ควรมีกฎในการตรวจสอบการดำเนินการของฝ่ายบริหารในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รวมทั้งต้องมีการประเมินว่าการปฏิบัติของฝ่ายบริหารนั้นเป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐหรือไม่ด้วย

๔. ควรมีกฎในการรองรับการบริหารราชการแผ่นดินในภาวะที่ประเทศตกอยู่ในวิกฤต

๕. ควรพิจารณาถึงกลไกที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและตรวจสอบมิให้ผู้เคยต้องคำพิพากษา หรือคำสั่งที่ขอบด้วยกฎหมายว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ หรือเคยกระทำการอันทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรม เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเด็ดขาด ตามมาตรา ๓๕ (๔) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ด้วย ซึ่งในร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ยกร่างขึ้นนั้นอาจกำหนดให้มีผลย้อนหลังเฉพาะกรณีผู้ที่กระทำการทุจริตเท่านั้นก็ได้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

ในประเด็นอำนาจหน้าที่ในการวางแผนนโยบายแห่งรัฐ กรรมการมีความเห็นเป็นสามแนวทาง ดังนี้

แนวทางที่หนึ่ง ควรกำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในการวางแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งจะเป็นการควบคุมฝ่ายบริหารได้ในการปฏิบัติตามแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐได้ทางหนึ่ง

แนวทางที่สอง การกำหนดแผนนโยบายพื้นฐานของรัฐนั้นควรให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติร่วมกัน และกำหนดให้มีหน่วยงานที่วางแผนยุทธศาสตร์ กำกับ ควบคุมดูแลการปฏิบัติตามแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนนโยบายได้ด้วย และควรกำหนดให้มีช่องทางในการดำเนินคดีกับฝ่ายบริหารได้ หากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติของฝ่ายบริหารทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน

แนวทางที่สาม แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ

หมวด ๕ การคลังและการงบประมาณของรัฐ

ที่ประชุมได้มีการพิจารณากรอบโครงสร้างของร่างรัฐธรรมนูญในภาคที่ ๒ หมวดที่ ๕ สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

๑. ผู้ร่างรัฐธรรมนูญต้องมีการกำหนดมาตรการในการที่รัฐบาลใช้อำนาจในการก่อหนี้นอกงบประมาณโดยตราเป็นกฎหมาย เพื่อเป็นการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐบาล

๒. การตั้งงบกลาง ในประเด็นเรื่องการตรวจสอบจะทำได้ยากเนื่องจากไม่มีรายละเอียดของเรื่องหรือโครงการให้อนุมัติจ่ายงบประมาณ ดังนั้น ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการตั้งงบกลางและวิธีการใช้งบกลาง

๓. งบประมาณของประเทศถูกจัดสรรลงในพื้นที่ต่าง ๆ โดยไม่เท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับว่าพรรคใดเป็นพรรครัฐบาลก็จะจัดสรรงบประมาณลงไปในพื้นที่ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคของตน

๔. ควรมีการปรับโครงสร้างงบประมาณของประเทศโดยให้สำนักงบประมาณทำหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเน้นการจัดสรรงบประมาณให้กับที่ประชาชนมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงหลักความเสมอภาคมาใช้ในการจัดสรรงบประมาณ รวมทั้งจะต้องมีช่องทางให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณได้

๕. รายได้ที่รัฐจัดเก็บจากภาษีสรรพสามิต ปัจจุบันรายได้ดังกล่าวถูกจัดสรรให้กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ แต่ตรวจสอบการใช้จ่ายได้ยาก ดังนั้น จึงต้องหาวิธีการที่จะนำเอาภาษีเหล่านั้นกลับมาใช้ในการพัฒนาประเทศ

๖. การจัดสรรงบประมาณให้องค์กรอิสระหรือองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ ควรมีการจัดสรรหางบประมาณให้แก่หน่วยงานดังกล่าวอย่างตายตัว ซึ่งจะส่งผลดีในการทำหน้าที่ของหน่วยงานอิสระต่าง ๆ

ให้ทำงานได้อย่างเต็มที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากหากการจัดสรรงบประมาณขึ้นอยู่กับนักการเมืองจะทำให้เกิดการต่อรอง ส่งผลให้การทำงานขององค์กรต่าง ๆ เป็นไปโดยไม่บริสุทธิ์ ยุติธรรม

๗. เนื้อหาสาระของหมวด ๕ นั้น ไม่ควรมีเนื้อหาที่ยาวมากจนเกินไป โดยรายละเอียดควรไปกำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือในพระราชบัญญัติ

๘. ควรให้อำนาจแก่สมาชิกวุฒิสภาเกี่ยวกับวิธีการงบประมาณ ดังนี้

๑) ปัจจุบันสมาชิกวุฒิสภาไม่มีอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติงบประมาณฯ แต่อย่างใด ดังนั้น หากเป็นไปได้ในการร่างรัฐธรรมนูญนี้ ควรให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภาในการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติงบประมาณฯ ได้ด้วย

๒) เพื่อให้การทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพควรให้มีสมาชิกวุฒิสภามีส่วนร่วมอยู่ในคณะกรรมการวิสามัญร่างพระราชบัญญัติงบประมาณฯ ด้วย เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบการจัดสรรงบประมาณได้อีกช่องทางหนึ่ง

๙. ปัญหาในเรื่องการโยกย้ายงบประมาณ เช่น ได้รับงบประมาณในการจัดทำถนนในจังหวัดหนึ่ง แต่หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการไม่ดำเนินการจัดสร้างถนน พอใกล้จะสิ้นปีงบประมาณก็ได้มีการโยกโครงการจัดสร้างถนนไปสร้างในอีกจังหวัดหนึ่ง ดังนั้น การกระทำดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการจัดสรรงบประมาณ จึงควรมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยนำมากำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญต่อไป

๑๐. รายได้ที่เกิดจากการให้สัมปทานทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ น้ำมัน หรือรายได้จากกองสลากกินแบ่งรัฐบาลมีเม็ดเงินเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ควรนำรายได้ที่เป็นกำไรดังกล่าวคืนให้กับภาคประชาสังคม โดยงบประมาณจะต้องเชื่อมโยงกับกองทุนสนับสนุนภาคพลเมือง

๑๑. งบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น หรืองบประมาณในการพัฒนาจังหวัด เป็นงบประมาณที่จัดสรรให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการดำเนินโครงการต่าง ๆ บริษัทที่ชนะการประมูลแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องกับนักการเมืองแทบทั้งสิ้น ดังนั้น วิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าว ควรให้จังหวัดหรือท้องถิ่นเป็นผู้เสนองบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชน มิใช่ให้นักการเมืองเป็นผู้กำหนดงบประมาณในการจัดสรรให้แก่ท้องถิ่นหรือจังหวัด

๑๒. การที่หน่วยงานต่าง ๆ ต้องเร่งรัดใช้จ่ายงบประมาณให้หมดภายในปีงบประมาณนั้น ๆ เห็นได้ว่าเป็นการใช้งบประมาณอย่างไม่คุ้มค่ามีประสิทธิภาพ เนื่องจากหากหน่วยงานต่าง ๆ ใช้งบประมาณไม่หมดในปีงบประมาณใดอาจโดนตัดงบประมาณได้ จึงเป็นการสร้างแนวคิดที่ผิด ๆ ให้แก่หน่วยงานราชการ ดังนั้น จึงต้องมีวิธีป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย

๑๓. โครงการที่ตั้งงบประมาณผูกพันในระยะยาวควรมีรายละเอียดของโครงการที่ชัดเจนและมีวิธีการตรวจสอบเป็นรายปี

๑๔. การจัดสรรงบประมาณอย่างเสมอภาค ควรมีรูปแบบในการจัดสรร ดังนี้ ๑) งบประมาณที่เป็นงบกลาง ๒) งบประมาณที่มีตามกรม ๓) งบประมาณด้านจังหวัด ๔) งบประมาณด้านชุมชน ซึ่งหากมีการกระจายงบประมาณ โดยคำนึงถึงพื้นที่เป็นหลักจะทำให้เกิดความเสมอภาคเกิดขึ้นได้

๑๕. ควรให้มีการจัดตั้งสำนักงบประมาณซึ่งไม่สังกัดหน่วยงานราชการทำหน้าที่ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการงบประมาณ เพื่อช่วยเหลือรัฐบาลในการจัดสรรงบประมาณได้อย่างเหมาะสม

๑๖. ประธานรัฐสภา เมื่อดำรงตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ควรลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือลาออกจากพรรคการเมืองเพื่อการทำหน้าที่อย่างเป็นกลาง และเป็น การสอดคล้องกับสำนักงบประมาณที่มีความเป็นอิสระ

๑๗. หากพิจารณา หมวด ๖ แล้ว จะเห็นว่ามีความสำคัญต่อการบริหารประเทศ เนื่องจากมีเรื่อง งบประมาณเข้ามาเกี่ยวข้องจึงล่อแหลมต่อการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง หรือของข้าราชการ ดังนั้น เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๓๕ (๗) (๘) ได้กำหนดกรอบกลไกการเงิน และงบประมาณไว้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นจะต้องมีนักวิชาการที่มีความรู้ในด้านการเงินการคลัง และงบประมาณมาช่วยการทำงานของอนุกรรมการในด้านนี้

หมวด ๖ ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการ นักการเมือง และประชาชน

กรรมการได้แสดงความเห็นโครงสร้างในหมวดที่ ๖ ในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ปัญหาในหมวด ๖ เป็นเรื่องปัญหาของนักการเมืองกับข้าราชการ ซึ่งเห็นได้ว่านักการเมืองเป็น ผู้กำหนดนโยบายของรัฐโดยมอบหมายให้ข้าราชการไปปฏิบัติตามนโยบาย ดังนั้น หากมีการสร้างระบบของ รัฐธรรมนูญในหมวด ๖ ที่ดี ผู้ที่จะได้รับประโยชน์ คือ ประชาชน และสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงาน ของข้าราชการอีกด้วย

ต่อประเด็นดังกล่าว มีกรรมการแสดงความเห็นว่า คำว่า “ข้าราชการ” ควรให้หมายความรวมถึงไปถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ/องค์กรมหาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการตรวจสอบการใช้อำนาจ ของแต่ละภาคส่วนและเพื่อให้เกิดการถ่วงดุลระหว่างนักการเมืองกับข้าราชการโดยเฉพาะการให้ประชาชน ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงนั้น มีอำนาจในการตรวจสอบนักการเมืองได้ด้วย มิใช่เพียงให้สิทธิ ประชาชนเพียงใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น

๒. ในกรณีที่นักการเมืองเข้ามาให้ความช่วยเหลือในกรณีเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ อาจเห็นได้ว่าเป็นการ แทรกแซงการทำหน้าที่ของฝ่ายปกครองได้ แต่อย่างไรก็ตามในตรรกะการเป็นผู้แทนจะต้องมีจิตสำนึกใน การที่จะดูแลพื้นที่ของในเขตเลือกตั้งของตนอยู่แล้ว ดังนั้น ในกรณีดังกล่าวจะต้องมีการกำหนดหน้าที่ของ นักการเมือง และข้าราชการในเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจน

๓. ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๖ และ มาตรา ๒๖๗ กำหนดให้รัฐมนตรีคนดังกล่าวรักษาการในตำแหน่งต่อไป ซึ่งในประเด็นนี้ อาจมีการแก้ไข โดยให้คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งไปเลยโดยมิให้รักษาการในตำแหน่งรัฐมนตรีอีก

๔. ไม่ควรกำหนดให้มีสหภาพข้าราชการ เนื่องจากหากมีการตั้งสหภาพข้าราชการขึ้น และมีการนัดหยุดงาน จะส่งผลเสียหายต่อระบบราชการ และการกระทำดังกล่าวอาจมีโทษทางวินัยได้

๕. ควรเสนอให้มีกฎหมายที่มีหลักในการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ

๖. ควรเสนอให้มีกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบนักการเมืองหรือข้าราชการที่ประพฤติมิชอบ โดยสามารถร้องเรียนตามกฎหมายฉบับดังกล่าว เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางในการตรวจสอบโดยตรงจากประชาชน

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ

๔.๑ นายประชา เตรรัตน์ กรรมการธิการ ได้กล่าวหาหรือต่อที่ประชุมในหลักการเกี่ยวกับการตั้งอนุกรรมการเพื่อดำรงตำแหน่งในคณะอนุกรรมการด้านสารัตถะในแต่ละคณะ เนื่องจากข้อบังคับการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๗ กำหนดให้คณะกรรมาธิการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมการคณะละไม่เกินสิบห้าคน ซึ่งเลือกจากรายชื่อที่กรรมาธิการเสนอ เพื่อพิจารณาปัญหาอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมาธิการ ตามแต่จะมอบหมายและให้นำข้อบังคับว่าด้วยกรรมาธิการมาใช้บังคับโดยอนุโลม นั้น ทำให้มีประเด็นว่าคณะอนุกรรมการด้านสารัตถะบางคณะประสงค์จะตั้งอนุกรรมการมาช่วยเหลือการปฏิบัติงานเกินกว่า ๑๕ คน จะไม่สามารถตั้งได้ ดังนั้น จึงต้องการให้ที่ประชุมแสดงความคิดเห็นในประเด็นจำนวนของอนุกรรมการ และสัดส่วนของอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการด้านสารัตถะแต่ละคณะควรมีจำนวนเท่าใด

ที่ประชุมได้กล่าวแสดงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นจำนวนอนุกรรมการ และสัดส่วนของอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการด้านสารัตถะ โดยมีมติกำหนดจำนวนอนุกรรมการและองค์ประกอบของคณะอนุกรรมการ ดังนี้

๑. จำนวนอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการด้านสารัตถะแต่ละคณะ ให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๗ จำนวนไม่เกิน ๑๕ คน

๒. หากคณะอนุกรรมการด้านสารัตถะคณะใดจำเป็นต้องมีอนุกรรมการเกินกว่า ๑๕ คน ให้เสนอต่อที่ประชุมต่อที่ประชุมคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ขอยกเว้นการใช้ข้อบังคับการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๗ ให้ตั้งอนุกรรมการเกินกว่า ๑๕ คน แต่ไม่เกิน ๒๑ คน

๓. กรรมการเป็นอนุกรรมการได้ไม่เกินสองคณะแต่กรรมการท่านใดเป็นประธานอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการด้านสารัตถะแล้วไม่ควรเป็นอนุกรรมการในคณะอื่นอีก เว้นแต่เป็นที่ปรึกษาอนุกรรมการ

๔. ตั้งสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติที่มีได้เป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ เป็นอนุกรรมการคณะละ ๕ คน และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ คณะละ ๑ คน

๕. ตั้งผู้เชี่ยวชาญกฎหมายในแต่ละด้านจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเข้าร่วมเป็นอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการด้านสารัตถะทุกคณะ

๖. ให้ตั้งข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ เป็นเลขานุการอนุกรรมการ

๗. การตั้งอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการด้านสารัตถะควรคำนึงถึงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๓๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ เนื่องจากอนุกรรมการไม่ควรมีส่วนได้เสียในการมาปฏิบัติหน้าที่ในคณะอนุกรรมการ อีกทั้งเพื่อป้องกันข้อครหาและข้อผิดพลาดที่อาจมีการท้วงติงจากฝ่ายต่าง ๆ ได้

ทั้งนี้ มีคณะอนุกรรมการด้านสารัตถะประสงค์ขอตั้งอนุกรรมการเกินกว่า ๑๕ คน แต่ไม่เกิน ๒๑ คน จำนวน ๔ คณะ คือ

๑) คณะอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๓ ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับ ภาค ๒ ผู้นำการเมืองที่ดี และสถาบันการเมือง หมวด ๑ ระบบผู้แทนที่ดี และผู้นำการเมืองที่ดี หมวด ๒ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หมวด ๓ รัฐสภา และหมวด ๔ คณะรัฐมนตรี

๒) คณะอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๘ ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับ ภาค ๓ นิติธรรม ศาล และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ หมวด ๒ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ และองค์กรตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ

๓) คณะอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๙ ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับ ภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง หมวด ๑ การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม

๔) คณะอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๑๐ ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับ ภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง หมวด ๒ การสร้างความปรองดอง

๔.๒ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้จัดส่งบันทึกการประชุมและสรุปผลการประชุมของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญไปยังประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ คณะรัฐมนตรี และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นประจำทุกสัปดาห์ เพื่อแจ้งให้ทราบถึงผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ

๔.๓ ที่ประชุมมีมติให้นัดประชุมครั้งต่อไปในวันศุกร์ที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

เมื่อประชุมเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุม และกล่าวปิดการประชุม

เลิกประชุมเวลา ๑๗.๓๐ นาฬิกา

นางสาวดวงจิตร์ ก่อเจริญวัฒน์

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

นางสาวอัจฉรา สวนสมุทร

วิทยากรชำนาญการ

นายรัฐภูมิ คำศรี

นิติกรชำนาญการ

นายสกันธ์ พรหมบุญตา

นิติกรปฏิบัติการ

นายเฉลิมศักดิ์ ใจขำนิ

วิทยากรปฏิบัติการ

นายเผ่าพันธุ์ นวลสง

นิติกรปฏิบัติการ

ผู้จัดบันทึกการประชุม

นางสาวจินดารักษ์ แสงกาญจนวนิช

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง

สำนักกรรมการ ๒

ผู้ตรวจบันทึกการประชุม

เอกพล ยุทธนากรชัย/พิมพ์